

Utbildningssektionen
Annika Hellewell
Anna Tornberg

Utbildningsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

En tioårig grundskola – Införandet av en ny årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan (SOU 2021:33)

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har beretts möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet *En tioårig grundskola – Införandet av en ny årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan* (SOU 2021:33).

Sammanfattning

- SKR tillstyrker i sin helhet förslaget att grundskolan och grundsärskolan blir tioåriga, specialskolan elvaårig och sameskolan sjuårig. SKR vill dock betona vikten av att förskolepedagogiken får en framträdande roll i nya årskurs 1.
- Utredningen föreslår att nuvarande kunskapskrav, nationella prov, obligatoriska bedömningsstöd med mera flyttas upp en årskurs men föreslår samtidigt inte en höjning av elevernas kunskapsnivå i någon årskurs. SKR anser därmed att regeringen nog måste följa elevernas kunskapsutveckling över tid för att se om reformen verkligen leder till att elevernas kunskaper förbättras.
- SKR är positiv till de behörighetsgivande fortbildningsinsatserna för förskollärare, men är tveksam till att den kortare utbildningen på 30 högskolepoäng ska ge behörighet att undervisa i alla ämnen i nya årskurs 1 och 2. SKR ifrågasätter om utbildningens omfattning och innehåll räcker för att ge den kompetens som krävs för att undervisa i alla ämnen i årskurs 1 och 2.
- I förslagen som rör behörighetsgivande utbildning föreslås att förskolläraren måste vara anställd i förskoleklassen senast den 30 juni 2026. SKR avråder att det finns krav på att läraren är anställd ett visst datum, då erfarenheterna av motsvarande bestämmelse från legitimationsreformen och VAL visar på oönskade konsekvenser.
- SKR är positivt till att reformen implementeras och införs samlat. I möjligaste mån bör även förslag från närliggande reformer implementeras och införas samlat, till exempel förslagen i betänkandet *Kampen om tiden - mer tid till lärande* (SOU 2021:30).

- SKR instämmer inte i utredningens beräkningar av kostnaderna för förslaget om nya årskurs 1 i grundsärskolan samt förslaget om ytterligare ett utvecklingssamtal och skriftlig individuell utvecklingsplan. SKR anser att kostnaderna för dessa förslag är högre än vad som anges i betänkandet.
- SKR ser en oroväckande trend där fler utredningar föreslår att deras förslag ska finansieras genom en minskning av riktade statsbidrag. Förbundet kan konstatera att kommunerna visserligen får kompensation enligt finansieringsprincipen men i gengäld minskas intäkterna från riktade statsbidrag. Det innebär att med samma totala resurser ska fler obligatoriska och utökade uppgifter utföras. Det är av stor vikt att denna typ av ekonomiska omfördelningar, som det handlar om, tydliggörs för att ge en adekvat bild av hur de andra verksamheterna påverkas och vilka de långsiktiga ekonomiska konsekvenserna blir för kommunerna.
- Införandet av tioårig grundskola riskerar att medföra betydande konsekvenser för fritidshemmen, som inte har berörts tillräckligt i betänkandet. Exempelvis kan det komma att uppstå en brist på personal i fritidshemmen när förskollärare fortbildas till lärare i grundskolan. SKR anser att dessa konsekvenser behöver utredas ytterligare samt leda till statliga åtgärder för att säkra fritidshemmens kompetensförsörjning och kvalitet.

Kapitel 5 - Lågstadiet ska utökas med en ny årskurs 1

Förslag: Förskoleklassen upphör och lågstadiet utökas med en ny årskurs 1, vilket innebär att grundskolan och grundsärskolan blir tioåriga, specialskolan elvaårig och sameskolan sjuårig.

SKR tillstyrker förslaget men vill samtidigt betona, i likhet med utredningen, vikten av att det tydligt framgår att nya årskurs 1 ska innehålla betydande inslag av fysisk aktivitet och utevistelse, lek, samspel och social träning, estetiska uttrycksformer samt att undervisningen ska ha en rik variation av uttrycksformer och arbetssätt.

Det är av stor vikt att alla barn, elever och studerande erbjuds en likvärdig utbildning av hög kvalitet och där alla ges förutsättningar att nå goda kunskapsresultat. Utredningen anser att grunden ska läggas under de tidiga skolåren. SKR vill hävda att grunden läggs redan under förskoleåren. Flera studier tyder på att deltagande i förskola ökar kunskapsresultaten i grundskolan (bl.a. OCED 2012) samt att utbildningsinsatser som sker under förskoleåren ger högst avkastning (Heckman 2006).

SKR instämmer i att det är viktigt att bibehålla intentionen som låg bakom inrättandet av förskoleklassen, det vill säga att undervisningen i förskoleklassen ska kännetecknas av en kombination av förskolans och grundskolans arbetssätt och pedagogik, i syfte att stimulera barns utveckling och lärande.

SKR ser det som positivt att utredningen har tagit avstamp i befintlig forskning om att undervisningen för barn i skolstartsåldern bör vara en lekbaserad och undersökande undervisning. Enligt SKR kan elevernas kunskaper även gynnas av en större tydlighet i uppdraget och en ökad kompetens hos lärarna som undervisar sexåringarna, inte minst när det gäller läs-, skriv- och matematikinläring som kommer att få en mer framträdande roll i nya årskurs 1 jämfört med förskoleklassen.

I dag finns inte förskoleklassen i grundsärskolan vilket kan innebära särskilda utmaningar för grundsärskolan när nya årskurs 1 införs, samtidigt är det viktigt att elever som tidigt identifieras tillhöra grundsärskolans målgrupp slipper onödiga skolbyten. Se vidare *Konsekvenser av förslagen*.

Förslag: Motsvarande bestämmelser ska gälla i nya årskurs 1 som i dag gäller i lågstadiet.

SKR tillstyrker förslaget.

SKR ser det som logiskt att innehåll och utformning är densamma i nya årskurs 1 som i nuvarande lågstadium. Det gäller bland annat syftet med utbildningen, bestämmelser om ämnen och strukturerad undervisning. Det gäller även bestämmelser om skolplikt, mottagande, särskilt stöd, disciplinära åtgärder och fjärrundervisning samt utvecklingssamtal och skriftliga individuella utvecklingsplaner (IUP).

SKR instämmer i att om nya årskurs 1 omfattas av samma regel- och kompetensmässiga struktur som grundskolan och motsvarande skolformer kan den nationella likvärdigheten och kvaliteten på utbildningen stärkas. SKR instämmer även i att möjligheterna att tidigt utreda stödbehov och sätta in stödinsatser kan underlättas genom att nya årskurs 1 omfattas av samma styrdokument som övriga årskurser i lågstadiet.

Förslag: Den garanterade undervisningen ska utökas med 534 timmar per år i grundskolan och motsvarande skolformer.

SKR tillstyrker förslaget.

Förslag: Det ska finnas kunskapskrav för godtagbara kunskaper i svenska eller svenska som andraspråk och matematik i årskurs 2 i grundskolan och sameskolan, respektive årskurs 3 i specialskolan. Kunskapskraven för godtagbara kunskaper i övriga årskurser flyttas upp en årskurs. Skolverket ges i uppdrag att utarbeta förslag till ändringar i berörda läroplaner och timplaner samt revidera bedömningsstöd och nationella prov m.m.

SKR tillstyrker förslaget men vill samtidigt betona att reformen nogsamt måste följas upp och utvärderas för att säkerställa att den når sitt syfte att förbättra elevernas kunskapsresultat.

SKR ser det som positivt att ett utvidgat kunskapskrav i svenska och svenska som andraspråk samt kunskapskravet i matematik införs för att visa på vikten av tidig läs-, skriv- och matematikinläring. Förbundet vill dock betona att kunskapskraven behöver implementeras och det också kan finnas behov av visst stödmaterial. Detta bör vara en del i Skolverkets föreslagna implementeringsuppdrag.

Enligt utredningen är reformen en ambitionshöjning för det svenska skolväsendet och detta instämmer SKR i så till vida att reformen dels innebär att undervisningstiden utökas i den obligatoriska skolan med ett läsår, dels blir det tidigare under skoltiden ett större fokus på ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik. Det finns

i dag inte forskningsstöd att mer undervisningstid per automatik leder till bättre kunskapsresultat. SKR instämmer dock i att mer undervisningstid av hög kvalitet kan påverka elevernas kunskapsutveckling positivt. Av betänkandet framgår att utredningen inte föreslår en höjning av kunskapskraven, vare sig det gäller elevernas kunskaper i svenska eller svenska som andraspråk och matematik i nya årskurs 2 eller kunskaperna i ämnena i den sista årskursen. Detta innebär de facto att eleverna får ett år till på sig utan att en höjning av kunskapsnivån föreslås. Syftet med reformen kan då resultera i att ge mer undervisningstid så att fler elever ska bli behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan, inte att elevernas kunskaper förbättras. Detta är givetvis mycket positivt i sig men samtidigt bör en så omfattande reform som denna kunna leda till att fler elever når längre, framför allt avseende basfärdigheterna inom svenska och matematik. SKR vill därför betona vikten av att regeringen noga följer elevernas kunskapsutveckling över tid för att se om reformen också leder till att elevernas kunskaper förbättras. Detta betonas även av utredningen genom förslagen om att genomföra olika uppföljningar och utvärderingar av reformen.

Förslag: Förskolan eller den pedagogiska omsorgen ska överlämna relevanta uppgifter till nya årskurs 1 för att underlätta övergången för barnet.

SKR tillstyrker förslaget.

SKR anser att det måste vara tydligt vilka uppgifter om barnet som ska överlämnas till skolan och att det därför behöver tas fram stödmaterial i frågan samt genomföras informations- och kompetenshöjande insatser. Detta bör ingå i Skolverkets föreslagna implementeringsuppdrag.

Förslag: Modersmålsundervisning i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska även gälla för nya årskurs 1.

SKR tillstyrker förslaget.

Förslag: Befintliga godkännande av enskilda huvudmän ska göras med förenklad prövning eller utökad ansökan.

SKR instämmer i förslaget.

Om de fristående skolorna väljer att inte ansöka om eller inte får tillstånd för nya årskurs 1 vill SKR uppmärksamma att det kan medföra organisatoriska svårigheter för de kommunala skolorna i närområdet eftersom det måste finnas beredskap hos dessa skolor att ta emot de elever som i första hand sökt till de fristående skolorna i fråga.

Kapitel 6 - Behörighet, behörighetsgivande utbildning och kompetensutveckling

Förslag: De bestämmelser som gäller för behörighet i lågstadiet ska fortsättningsvis gälla för det nya lågstadiet.

SKR tillstyrker förslaget.

SKR anser att det är logiskt att samma behörighetsregler gäller för hela lågstadiet. Sedan 2011 utbildas grundlärare med inriktning mot förskoleklass till årskurs 3. Det är även viktigt att lärare med äldre lärarutbildningar ges möjlighet att delta i det Förskolepedagogiska lyftet, som utredningen föreslår, för att få den kompetens som krävs för att undervisa sexåringar.

Förslag: Övergångsperioder införs för vissa förskollärare för undervisning i nya årskurs 1.

SKR tillstyrker förslaget.

Enligt SKR är det viktigt med en övergångsperiod som gör det möjligt att genomföra kompetensförsörjnings- och kompetensutvecklingsinsatserna. Förskollärarna i förskoleklass arbetar även ofta i fritidshem, där bristen på personal med pedagogisk högskoleutbildning är betydligt större än i förskoleklass. Det gör att även fritidshemmens behov av kompetensförsörjning behöver beaktas. Se vidare om konsekvenser för fritidshemmen i *Konsekvenser av förslagen*.

När det gäller grundsärskolan krävs ett helhetsgrepp när det gäller utformningen av behörighetsregler och behovet av fortbildningsinsatser. Se vidare *Konsekvenser av förslagen*.

SKR avråder från att knyta övergångsreglerna till att läraren är anställd ett visst datum, i detta fall 30 juni 2026, då det kan förekomma att läraren tillfälligt inte har en sådan anställning just det datumet. Det kan exempelvis handla om att läraren byter anställning mellan vår- och hösttermin.

Förslag: Erfarenhet och kompletterande utbildning ska ge behörighet i årskurs 1 och 2 i grundskolan och sameskolan samt i grundsärskolan och specialskolan.

SKR är positiv till en kortare behörighetsgivande utbildning men tveksam till delar av förslaget.

SKR är positiv till att förskollärare i förskoleklass erbjuds en kortare behörighetsgivande fortbildning. Det är angeläget att tillvarata förskollärarnas kompetens och erbjuda generösa övergångsregler.

SKR är dock tveksam till att utbildningen, om den utformas enligt förslaget, ska ge behörighet att undervisa i alla ämnen i nya årskurs 1 och 2. Lärarlegitimation måste kunna ses som en garanti för att läraren faktiskt har kompetens för de ämnen och årskurser han eller hon har behörighet i. SKR ifrågasätter om utbildningens omfattning (30 högskolepoäng) och innehåll (svenska, svenska som andraspråk och matematik) räcker för att ge den kompetens som krävs för att undervisa i alla ämnen i årskurs 1 och 2, särskilt om läraren enbart har erfarenhet av undervisning i förskoleklass.

SKR avråder från att kräva att läraren har anställning den 30 juni 2026, då erfarenheterna från VAL-projektet visar på oönskade konsekvenser av att sätta ett sådant datum. I departementspromemorian *Fler obehöriga lärare och förskollärare ska kunna nå en behörighetsgivande examen genom VAL* (U2019/03260/UH) anføres bland annat att kravet på anställning 1 juli 2011 har gjort att ”lämpliga personer med gedigen yrkeserfarenhet och tidigare studier som skulle haft goda förutsättningar att tillgodogöra sig den kortare utbildningen missar möjligheten att gå den”. Kravet på anställning detta datum togs därför bort 2020. Kravet på erfarenhet i kombination med krav på anställning när förskolläraren söker samt genomgår utbildningen bör räcka.

Förslag: Kompletterande utbildning ska ge behörighet i ett eller flera ämnen i årskurs 1–4 i grundskolan, sameskolan och grundsärskolan samt i årskurs 1–5 i specialskolan.

SKR tillstyrker förslaget.

SKR tillstyrker förslaget men, som tidigare nämnts, avråder från att det ska krävas att förskolläraren har anställning ett visst datum. I dag är det alltför stora omvägar för lärare och förskollärare att utöka och komplettera sin behörighet till fler årskurser och ämnen. Detta försvårar bland annat möjligheten för kommunerna att säkra att det finns behöriga lärare när årskullarna fluktuerar. Det är därför mycket välkommet med denna typ av bryggutbildningar. SKR ser gärna fler sådana exempel.

Förslag: Skolverket ska i samverkan med lärosäten erbjuda fortbildning om 15 högskolepoäng i svenska eller svenska som andraspråk och 15 högskolepoäng i matematik för förskollärare med fem års erfarenhet i förskoleklassen eller nya årskurs 1.

SKR instämmer i förslaget men anser att fortbildningen bör kunna erbjudas även på kvartsfart.

SKR anser att det även ska vara möjligt att genomföra fortbildningen på kvartsfart under två år. Det medför visserligen att fortbildningen tar längre tid men det är samtidigt nödvändigt att säkerställa att både förskoleklassen och fritidshemmen bemannas av kompetent och lämplig personal när förskollärarna deltar i

fortbildningen. När det gäller det statsbidrag som föreslås utgå för fortbildningen se *Konsekvenser av förslagen*.

Förslag: Ett förskolepedagogiskt lyft ska genomföras för att säkerställa att de lärare som ska arbeta i blivande årskurs 1 kan integrera förskolans pedagogik och arbetssätt på lämpligt sätt i undervisningen.

SKR tillstyrker förslaget.

SKR tillstyrker förslaget och ser det som positivt att lärare som saknar utbildning för att undervisa sexåringar ges möjlighet till kompetensutveckling för att bättre kunna möta sexåringars specifika behov i nya årskurs 1. När det gäller det statsbidrag som

Enligt SKR är det av stor vikt att berörda lärare deltar i det förskolepedagogiska lyftet. Det är också viktigt att insatsen erbjudas under en längre tid och kan med fördel vara en del av Skolverkets nationella utbildningsprogram Lärportalen. Samtidigt behöver omfattningen på kompetensutveckling, som i sig inte är behörighetsgivande, stå i relation till behovet av att prioritera den behörighetsgivande fortbildningen för förskollärarna.

Förslag: Befintliga lärarlegitimationer ska gälla även för nya årskurs 1.

SKR tillstyrker förslaget.

SKR vill dock betona att när lärares befintliga legitimationer ändras för att omfatta nya årskurs 1 bör en så enkel hantering som möjligt tillämpas. Det bör inte krävas ett ansökningsförfarande för lärarna och då heller inte heller någon kostnad.

Kapitel 7 - Genomförande och utvärdering av reformen

Förslag: Bestämmelserna om en tioårig grundskola och grundsärskola, en elvaårig specialskola samt en sjuårig sameskola ska träda i kraft den 1 augusti 2024 och tillämpas på utbildning från läsåret 2026/27.

SKR tillstyrker förslaget.

SKR ser det som positivt att reformen införs först om några år och att det föreslås övergångsbestämmelser om fem år (åtta år i grundsärskolan) för förskollärare som arbetat länge. Den stora utmaningen är dock att kommunerna ska hinna fortbilda tillräckligt många förskollärare och även att statsbidragen ska räckas till detta.

Förslag: Reformen föreslås implementeras genom en nationellt samlad reformstrategi.

SKR ser det som positivt att förslaget om nya årskurs 1 och alla ändringar som följer med förslaget införs samlat och att statsbidrag ges till kommunerna som ett stöd i den lokala implementeringen.

Det är av stor vikt att kommunerna ges rimliga förutsättningar att delta i implementeringen, framför allt gäller det mindre huvudmän. Det är även av stor vikt att närliggande reformer implementeras och införs samlat. I detta fall gäller det till exempel förslagen i betänkandena *Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning* (SOU 2021:11) och *Kampen om tiden – mer tid till lärande* (SOU 2021:30).

SKR ser det även som positivt att kommunerna tillförs statsbidrag för att möjliggöra en kapacitetsförstärkning samt säkerställa kvaliteten i utbildningen i lågstadiet under den tid som reformen implementeras. Samtidigt är det viktigt att befintliga statsbidrag inte överutnyttjas eftersom detta sammantaget leder till minskade bidrag till kommunerna. Se vidare *Konsekvenser av förslagen*.

Förslag: Skolverket bör med anledning av reformen ges i uppdrag att utarbeta och genomföra implementeringsinsatser riktade till huvudmän, skolchefer, rektorer, lärare, förskollärare samt andra berörda personalgrupper.

SKR är positiva till att implementeringsinsatser genomförs.

SKR instämmer i att stödet till kommunernas lokala implementering bör ligga i linje med nuvarande påbörjade implementeringsinsatser gällande reviderade kursplaner för grundskolan och motsvarande skolformer som ska gälla från och med höstterminen 2022. SKR vill även betona att närliggande förslag från andra utredningar i möjligaste mån bör implementeras samtidigt.

Förslag: Reformen ska kontinuerligt följas upp och utvärderas.

SKR ser det som positivt att reformen föreslås följas upp och utvärderas.

Som nämnts tidigare anser SKR att reformen noga måste följas och ser det därför som positivt att utredningen tydligt framhåller vikten av kontinuerlig uppföljning och utvärdering. Samtidigt är det viktigt att det finns både en möjlighet och beredskap hos regeringen att göra de förändringar som kan komma att krävas utifrån resultaten på uppföljningarna och utvärderingarna.

Kapitel 8 - Konsekvenser av utredningens förslag

Full kompensation för skolskjuts

När obligatorisk förskoleklass infördes hösten 2018 kompenserades kommunerna för vissa kostnader. Kostnaderna för skolskjuts kompenserades dock inte fullt ut.

Eftersom skolskjuts till den obligatoriska förskoleklassen innebar en ny skyldighet för kommunerna förslög Grundskoleutredningen i sitt betänkande (SOU 2015:81) bottenfinansiering av dessa kostnader. Regeringen gjorde dock bedömningen att det fanns skäl att frångå utredningens beräkning och att en avräkning av kommunernas befintliga kostnader skulle göras då många kommuner redan erbjöd kostnadsfri skolskjuts till elever i förskoleklass. SKR instämde med Grundskoleutredningens förslag att skolskjutskostnaderna borde beräknats från botten och vill ännu en gång betona att full kompensation för skolskjutsarna saknas och nu borde tillföras kommunerna.

Förslag som SKR anser är underfinansierade

Förslag: Införandet av årskurs 1 i grundsärskolan

SKR anser att utredningen har räknat på att för få elever kommer att gå i årskurs 1 i grundsärskolan. SKR anser att kostnaden i stället för 181 miljoner kronor per år bör uppgå till cirka 360 miljoner kronor per år (uppräknat till 2026 års nivå).

Läsåret 2019/20 gick enligt Skolverkets officiella statistik drygt 1 000 elever i grundsärskolans årskurs 1. Av dessa var 157 elever sex år. Antalet sjuåringar oavsett årskurs var drygt 880 och åttaåringarna var närmare 1 100. Att antalet sjuåringar är lägre än antalet åttaåringar visar att en del av eleverna i grundsärskolan börjar senare än årskurs 1. Utredningen bedömer därför att antalet sexåringar i grundsärskolan kommer att vara färre än antalet sjuåringar och uppskattar att det kommer att vara cirka 600 sexåringar som går i grundsärskolans nya årskurs 1. Eftersom det redan fanns cirka 150 sexåringar i grundsärskolan 2019/20, är det cirka 450 elever som tillkommer. Utifrån antaganden om minskade kostnader i förskolan och förskoleklassen beräknas de tillkommande kostnaderna i 2019 års priser till 181 miljoner kronor.

Det är svårt att bedöma antalet men SKR bedömer att det kommer att vara fler elever än vad utredningen räknar med. Läsåret 2020/21 var det 0,9 procent av antalet folkbokförda elever som gick i grundsärskolans årskurs 1, i årskurs 2 var motsvarande andel 1,0 procent och i årskurs 3 uppgick andelen till 1,1 procent. SKR anser att det är rimligt att anta att det kommer att vara 0,8 procent av de folkbokförda sexåringarna som går i den nya årskurs 1, vilket innebär cirka 940 elever, därmed tillkommer det cirka 780 elever. Med samma antaganden i övrigt som utredningen men med priser i 2026 års nivå, beräknar SKR de tillkommande kostnaderna till 360 miljoner kronor. Det är en differens på 179 miljoner kronor jämfört med utredningen, varav 135

miljoner kronor beror på fler elever och 44 miljoner kronor beror på prisuppräknning till 2026 års nivå.

Helhetsgrepp om grundsärskolan

SKR anser i övrigt att det behöver tas ett helhetsgrepp om grundsärskolan. Som nämnts tidigare finns inte förskoleklassen i grundsärskolan i dag vilket kan innebära särskilda utmaningar för grundsärskolan när nu nya årskurs 1 införs. Redan i dag är det brist på behöriga lärare i grundsärskolan och en utökning av denna skolform kan innebära ytterligare svårigheter gällande rekrytering av personal men också av organisering av verksamheten. Inom ramen för helhetsgreppet om grundsärskolan behöver även olika stödmaterial tas fram med betoning på nya årskurs 1.

Förslag: Ytterligare ett utvecklingssamtal per år samt upprättande av en skriftlig individuell utvecklingsplan i nya årskurs 1

SKR anser att utredningen räknat på för låg omfattning av förslaget och att kostnaden i stället för 30 miljoner kronor per år bör uppgå till 40 miljoner kronor per år (uppräknat till 2026 års nivå).

I dag ges ett utvecklingssamtal per läsår i förskoleklassen men i skolan ges två utvecklingssamtal per läsår. Utredningen har räknat på att ett utvecklingssamtal samt upprättandet av en skriftlig individuell utvecklingsplan (IUP) tar 45 minuter per elev. Detta avser alla sexåringar, 119 500 elever (elevantalet 2026/27). I uppgiften ingår för- och efterarbete av utvecklingssamtalet, genomföra det och därtill upprätta en skriftlig individuell utvecklingssamtal. SKR ser att det nya åtagandet snarare uppgår till 60 minuter. Utifrån samma beräkningsgrunder som utredningen skulle kostnaden i så fall uppgå till 40 miljoner kronor per år.

Förslag som finansieras genom riktade statsbidrag

SKR om förslag som finansieras genom befintliga riktade statsbidrag

För att finansiera vissa förslag föreslår utredningen att medel överförs från statsbidrag som är "undersökta" av kommunerna, t.ex. lärarlönelyftet, karriärsteg för lärare och statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling.

SKR ser en oroväckande trend där fler utredningar föreslår att deras förslag ska finansieras genom en minskning av riktade statsbidrag. Vissa statsbidrag föreslås dessutom att tas i anspråk av flera utredningar. Statsbidraget för stärkt likvärdighet har tagits i anspråk av minst två andra utredningar, samtidigt som Utredningen om en mer likvärdig skola föreslår en utökning av det statsbidraget.

Förbundet kan konstatera att kommunerna visserligen får kompensation enligt finansieringsprincipen men i gengäld minskas intäkterna från riktade statsbidrag. Det innebär att med samma totala resurser ska fler obligatoriska och utökade uppgifter utföras. Det är av stor vikt att denna typ av ekonomiska omfördelningar, som det handlar om, tydliggörs för att ge en adekvat bild av hur de andra verksamheterna

påverkas och vilka de långsiktiga ekonomiska konsekvenserna blir för kommunerna.

Förslag: Statsbidrag för fortbildning av förskollärare för att bli behöriga att undervisa i nya årskurs 1 och 2

I likhet med utredningen anser SKR att det är av stor vikt att regeringen noga följer utvecklingen av användningen av statsbidraget och vid behov tillför ytterligare medel och även förlänger tiden för fortbildningen. Förbundet vill betona att detta bör ske i dialog med SKR.

Reformen medför att om förskollärare som i dag undervisar i förskoleklassen ska ha möjlighet att undervisa i nya årskurs 1 krävs att de genomgår ovan fortbildning. Det innebär i princip att fortbildningen blir ett nytt åtagande för kommunerna. SKR anser därför att statsbidraget ska motsvara 100 procent av arbetsgivarens kostnad för ersättning. SKR vill även betona att de förskollärare som redan i dag undervisar på lågstadiet också erbjuds motsvarande fortbildning för att bli behöriga att undervisa i nya årskurs 1 och 2. Dessa förskollärare ingår nu inte i utredningens beräkningar.

Förslag: Statsbidrag för kapacitetsstärkande och kvalitetshöjande åtgärder under implementeringsperioden

SKR ser det som positivt att kommunerna tillförs medel för implementeringen men, som tidigare nämnts, anser att befintliga statsbidrag inte ska användas för att finansiera nya satsningar. Det innebär att kommunerna sammantaget får mindre medel till verksamheten.

Konsekvenser för fritidshemmet

Införandet av tioårig grundskola riskerar att medföra betydande konsekvenser för fritidshemmets kompetensförsörjning, som inte har berörts tillräckligt i betänkandet. Detta i ett läge där det behövs fler lärare i fritidshem och behörigheten har sjunkit under en längre tid. Det kommer att påverka huvudmännen såväl organisatoriskt som ekonomiskt och riskerar också att påverka verksamhetens kvalitet negativt. SKR anser att dessa konsekvenser behöver utredas ytterligare samt leda till statliga åtgärder för att säkra fritidshemmets kompetensförsörjning och kvalitet.

1. Fritidshemmets bemanning under övergångsperioden kommer att påverkas av att förskollärare deltar i behörighetsgivande fortbildning. I dag arbetar en hög andel av förskollärarna i förskoleklass även i fritidshem.
2. Kompetenshöjande insatser för fritidshem kan påverkas. I flera kommuner pågår viktiga utbildningsinsatser, exempelvis genom arbetsintegrerad lärarutbildning, för att höja personalens utbildningsnivå och i synnerhet andelen legitimerade lärare i fritidshem. Såväl kostnaderna som svårigheten att rekrytera vikarier med tillräcklig kompetens gör att det finns en risk att det inte är möjligt att genomföra dessa utbildningar parallellt med de behörighetsgivande utbildningarna för förskollärare.

Ert dnr:
U2021/02645

3. Fritidshemmens bemanning kommer att påverkas även efter övergångsperioden, då nya årskurs 1 endast ska bemannas av lärare med behörighet för detta. Detta berörs mycket översiktligt av utredningen men beskrivs i huvudsak som en fråga för arbetsmarknadens parter. SKR håller med om att anställningsformen är en fråga för arbetsmarknadens parter men bedömer att de ökade kraven och det förändrade läraruppdraget i nya årskurs 1, oavsett anställningsform, kan påverka i vilken utsträckning dessa lärare kan bemanna fritidshemmen. Det kan leda till ett behov av att rekrytera ny personal till fritidshem och därmed ökade personalkostnader. Svårigheten att rekrytera utbildad personal gör också att fritidshemmen riskerar att dräneras på kompetens under en längre tid om införandet av tioårig grundskola inte följs åt av statliga åtgärder för att säkra även fritidshemmens kompetensförsörjning.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Knape
Ordförande

Styrelsen
2021-09-17

Särskilt yttrande från Vänsterpartiet

En Tioårig grundskola – Införandet av en ny årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan (SOU 2021:33)

Vänsterpartiet anser att förskoleklass ska vara obligatorisk och i sin helhet integreras med grundskolan. Samtidigt ska den nuvarande läroplanen för förskoleklass behållas så att kombinationen av lek och lärande även i fortsättningen präglar verksamheten. Det skapar bättre förutsättningar i övergången mellan förskola och skola. Det innebär också att innehållet i den första årskursen behöver anpassas så att erfarenheter från förskoleklassen tas tillvara, men att planeringen tar sikte på mer än ett år.

Förskollärare ska vara behöriga att undervisa i grundskolans första årskurs. I tider av lärarbrist är det orimligt att de som är specialister på sexåringarnas lärande inte ska vara där. Förskollärarnas kompetens i förskolepedagogik är viktigt för att undervisa sexåringar, det är en resurs som behöver vara kvar när nioårig grundskola blir tioårig grundskola.